

Quickscan flexibilisering in het primair en voortgezet onderwijs

Onderzoek i.o.v. de Onderwijsraad
Eindrapport

Saïda Ouahi en Anne Luc van der Vegt

Quickscan flexibilisering in het primair en voortgezet onderwijs

Deelrapport 6

Onderzoek in opdracht van de Onderwijsraad

Opdrachtgever: Onderwijsraad

Utrecht, februari 2015

© Oberon
Postbus 1423
3500 BK Utrecht
tel. 030-2306090
fax 030-2306080
e-mailadres: info@oberon.eu

Kohnstamm Instituut
Postbus 94208
1090 GE AMSTERDAM
tel. 020-5251226
e-mailadres: secr@kohnstamm.uva.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting en conclusies	4
1 Inleiding	5
2 Onderzoeksmethode en respons.....	7
2.1 Onderzoeksgroep	7
2.2 Inhoud van de quickscan.....	7
2.3 Respons	8
2.4 Opzet van dit rapport.....	8
3 Motivatie voor flexibilisering	9
4 Vormen van flexibilisering	11
4.1 Flexibilisering in het primair onderwijs	11
4.2 Flexibilisering in het primair onderwijs	13
5 Knelpunten en succesfactoren	15
5.1 Knelpunten.....	15
5.2 Succesfactoren	16
5.3 Rol van de overheid	16

Samenvatting en conclusies

Op basis van een online enquête onder 68 basisscholen en 31 scholen voor voortgezet onderwijs die ervaring hebben met flexibilisering, trekken we de volgende conclusies.

Aanleiding voor flexibilisering

De *leerlingen* zelf zijn de belangrijkste aanleiding om het onderwijs flexibeler in te richten. Zowel de motivatie van de leerlingen (vooral in het voortgezet onderwijs) als hun prestaties worden genoemd als aanleiding.

De behoeften van *ouders* spelen met name een rol in het primair onderwijs.

Daarnaast is de ontwikkeling van de *onderwijsvisie* van de school een belangrijke aanleiding, genoemd door ruim de helft van de scholen.

Doelen van flexibilisering

Ook als we naar de doelen van flexibilisering kijken, komen de *leerlingen* op de eerste plaats. Doelen zijn: verhogen prestaties, talentontwikkeling, motivatie, individuele leerroutes.

Ten behoeve van *ouders* is het belangrijkste doel: mogelijk maken van combinatie arbeid en zorg, verlichten werkdruk onderwijspersoneel.

Daarnaast is *profilering van de school* een doel voor een aanzienlijk percentage van de scholen; samen met het verhogen van de motivatie voor het personeel.

Vormen van flexibilisering

De aspecten van flexibilisering waar de meerderheid van de geënquêteerde scholen aan werkt:

- * Onderwijsprogramma: speciale programma's (po en vo), verrijkende leerstof (vo)
- * Onderwijstijd, vooral een andere dag- of weekindeling (po en vo)
- * Onderwijsactiviteiten op andere locatie, 'flipping the classroom' (vo)
- * Opbouw van de opleiding, integratie voorschoolse voorzieningen en school, afwijking van het leerstofjaarklassensysteem (po)

Bij de aspecten Toetsing en Leraren melden relatief weinig scholen vernieuwingen.

Knelpunten

Het meest genoemde knelpunt is een *schoolinterne* kwestie: de organisatie van flexibilisering is ingewikkeld. Een ander schoolintern knelpunt is te weinig draagvlak bij het personeel. Beide knelpunten gelden het sterkst in het voortgezet onderwijs.

Van 'buiten' ervaren scholen de druk om een hoog rendement te realiseren. De Inspectie speelt daarbij een belangrijke rol, door het toezicht en de publicatie van gegevens over opbrengsten.

De *wet- en regelgeving* is volgens de meeste scholen geen belangrijk knelpunt. Een derde van de geënquêteerden vindt wet- en regelgeving wel een knelpunt.

Succesfactoren

Flexibel onderwijs is vooral een succes omdat het *leerlingen* motiveert. Vervolgens is de kundigheid van het *personeel* de belangrijkste succesfactor. Vervolgens zijn leerlingresultaten en tevredenheid bij ouders de meest genoemde factoren.

1 Inleiding

Nederlandse scholen zijn over het algemeen traditioneel georganiseerd. In het basisonderwijs werken de meeste scholen met een leerstofjaarklassensysteem waar leerlingen onderwijs krijgen in vaste klassen van leerlingen van eenzelfde leeftijd. In het voortgezet onderwijs worden leerlingen geplaatst in verschillende onderwijstypen en leerwegen. Instructie vindt veelal klassikaal plaats, met dezelfde leerstof en in hetzelfde tempo en het behalen van onderwijsdoelen wordt getoetst met gestandaardiseerde leerlingvolgsystemen, toetsen en examens.

Deze wijze van organisatie heeft voordelen in termen van duidelijkheid, organiseerbaarheid en het creëert samenhang binnen scholen en klassen. Er zijn echter ook nadelen, vooral leerlingen die benedengemiddeld of bovengemiddeld presteren. Maar ook voor de gemiddelde leerlingen wordt het wenselijk gevonden dat het onderwijs beter inspeelt op hun niveau en interesses. De roep om meer flexibilisering van het onderwijs wordt in beleid en in de praktijk ondersteund. Een toenemend aantal scholen neemt – vanuit verschillende overwegingen – flexibilisering ter hand.

De Onderwijsraad is door de bewindslieden van OCW verzocht om in 2015 een advies uit te brengen waarin deze aanbeveling nader wordt uitgewerkt. Het gaat er dan om ruimte te bieden aan flexibilisering, zonder de kwaliteit, toegankelijkheid en doelmatigheid van het onderwijs te schaden. De adviesvraag is als volgt geformuleerd: Hoe kan meer ruimte geboden worden voor flexibilisering?

In hoeverre moet en in hoeverre kan de flexibilisering van het funderend onderwijs worden gefaciliteerd en gestimuleerd, zonder het funderende karakter ervan in gevaar te brengen? Wat is een goede balans tussen uniformering en flexibilisering en wat vraagt dit van de overheid en van scholen?

Ter voorbereiding van het advies heeft de Onderwijsraad Oberon en het Kohnstamm Instituut gevraagd een studie te verrichten. In het offerteverzoek onderscheidt de Onderwijsraad een zestal aspecten van flexibilisering van het onderwijs:

- lesprogramma;
- toetsing;
- lestijd;
- docenten;
- onderwijsactiviteiten en locatie;
- opbouw van de opleiding.

De door ons uitgevoerde studie richtte zich op de volgende onderzoeksvragen:

1. Wat zijn voor elk van deze aspecten de wettelijke, en - indien relevant- technische of materiële voorwaarden? Wat is er de afgelopen jaren aan beleid gevoerd op deze aspecten?
2. Hoe heeft (de roep om) flexibilisering in het Nederlandse po en vo zich ontwikkeld vanuit historisch perspectief? Welke rol speelde de maatschappelijke context hierbij?
3. Wat is er vanuit de wetenschappelijke literatuur bekend over de effecten van flexibilisering op één of meer van bovengenoemde aspecten?
4. Wat is er vanuit andere landen met een vergelijkbaar onderwijssysteem bekend over de do's en don'ts van flexibilisering? Zijn er goede voorbeelden die voor Nederland relevant zijn?
5. Wat zijn de ervaringen van scholen (of samenwerkende scholen) en schoolbesturen die pogingen hebben ondernomen hun onderwijs flexibeler in te richten?
 - a. Op basis waarvan heeft de school of schoolbestuur besloten te willen flexibiliseren, en op welke punten?
 - b. Krijgen deze scholen te maken met knelpunten? Zo ja, welk type knelpunten? Wat zijn gevolgen voor de uitvoering van de flexibilisering, de financiën, rol van bestuur/management en het toezicht?

- c. Welke succesfactoren zijn er te noemen? Hoe heeft succesvolle flexibilisering op deze scholen vorm gekregen?

Om deze vragen te beantwoorden hebben we een zevental deelstudies uitgevoerd: documentanalyses, literatuurstudies, een quickscan en casestudies. Ten behoeve van de literatuurstudie hebben we een search gedaan in Nederlandse en Engelstalige literatuur, en via website overheidspublicaties bestudeerd. Voor de quickscan hebben we scholen benaderd die ervaring hebben met flexibilisering: met onderwijstijdverlenging, met andere schooltijden, met kopklassen, en daarnaast Brede scholen, TOM-scholen, de scholen die deelnamen aan Durven, delen, doen respectievelijk de Innovatie Impuls Onderwijs (IIO). Aan deze scholen zijn vragen voorgelegd motivatie voor flexibilisering, welke vormen van flexibilisering zijn gerealiseerd en knelpunten en succesfactoren. De casestudies zijn uitgevoerd op drie scholen voor po en op drie scholen voor vo. Voor de case studies zijn scholen geselecteerd die een ruime ervaring hebben met verschillende vormen van flexibilisering. Met vertegenwoordigers van deze scholen is gesproken over hun motivatie, de wijze van flexibilisering en de knelpunten en succesfactoren daarbij. De dataverzameling heeft plaatsgevonden in de periode oktober 2014 t/m januari 2015.

De deelstudies zijn gerapporteerd in een zevental deelrapportages. In de voorliggende deelrapportage worden de resultaten gepresenteerd van de quickscan onder scholen voor basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Hiermee geven we antwoord op de vijfde onderzoeksvraag:

Wat zijn de ervaringen van scholen (of samenwerkende scholen) en schoolbesturen die pogingen hebben ondernomen hun onderwijs flexibeler in te richten?

- a. Op basis waarvan heeft de school of schoolbestuur besloten te willen flexibiliseren, en op welke punten?*
- b. Krijgen deze scholen te maken met knelpunten? Zo ja, welk type knelpunten? Wat zijn gevolgen voor de uitvoering van de flexibilisering, de financiën, rol van bestuur/management en het toezicht?*
- c. Welke succesfactoren zijn er te noemen? Hoe heeft succesvolle flexibilisering op deze scholen vorm gekregen?*

Ook de praktijkvoorbeelden van flexibilisering in het onderwijs hebben betrekking op deze onderzoeksvraag. De praktijkvoorbeelden worden beschreven in een aparte deelrapportage.

2 Onderzoeksmethode en respons

Als onderdeel van het onderzoek naar flexibilisering, in opdracht van de Onderwijsraad, heeft Oberon een online enquête uitgevoerd onder scholen die ervaring hebben met flexibilisering. Doel van de quickscan is om een globaal maar breed beeld te krijgen van de ervaringen met flexibilisering. Het is niet onze pretentie om een representatief beeld te geven van flexibilisering in het Nederlandse onderwijs.

2.1 Onderzoeksgroep

Voor dit onderzoek hebben we 357 basisscholen en 177 scholen voor voortgezet onderwijs benaderd. Omdat we geïnteresseerd waren in de ervaringen met flexibilisering, hebben we scholen geselecteerd die actief zijn op verschillende vormen van onderwijsvernieuwing:

Onderwijstijdverlenging – Scholen die werken aan onderwijstijdverlenging, werken aan flexibilisering van lesprogramma en lestijd. Een voorbeeld hiervan zijn de Leerkansenprofiel-scholen in Den Haag.

Brede scholen – Oberon heeft veel onderzoek- en adviesprojecten uitgevoerd met betrekking tot de brede school, waaronder de Jaarberichten Brede School, het landelijk effectonderzoek brede scholen en ondersteunings- en adviestrajecten in diverse gemeenten.

TOM-scholen – Bij teamonderwijs op maat wordt gewerkt met andere groeiperingsvormen, grotere zelfstandigheid van en samenwerking tussen leerlingen. Dit heeft gevolgen voor de rol van de leerkracht (van instructeur naar begeleider/coach) en de schoolorganisatie (klassendoorbekend).

Durven, delen, doen – In de periode 2007-2010 hebben twaalf scholen en één samenwerkingsverband van zes scholen uit het voortgezet onderwijs innovaties uitgevoerd om de kwaliteit van hun onderwijs te verbeteren.

Monitor Andere Schooltijden basisonderwijs – Binnen het netwerk van Oberon zijn er verscheidene scholen die werken met andere schooltijden. Uit deze groep is een selectie gemaakt.

Kopklassen – Kopklassen zijn een extra jaar basisonderwijs voor leerlingen met een taalachterstand, van wie verwacht wordt dat ze een hoger schooltype aan kunnen dan de Eindtoets aangeeft. Uit de kopklassen is een selectie gemaakt.

Innovatie Impuls Onderwijs (IIO) – Binnen de regeling Innovatie Impuls Onderwijs zijn er innovatieprojecten ontwikkeld door scholen, die worden uitgevoerd op ruim 150 experimentscholen. Ook uit deze groep scholen is een selectie gemaakt.

2.2 Inhoud van de quickscan

In de online enquête zijn vragen gesteld over de volgende onderwerpen:

- Motivatie voor flexibilisering;
- Vormen van flexibilisering: hierbij vragen we naar de zes aspecten van het onderwijs: 1. lesprogramma, 2. toetsing, 3. lestijd, 4. docenten, 5. onderwijsactiviteiten en locatie, 6. opbouw van de opleiding;
- Knelpunten en succesfactoren.

2.3 Respons

Het verzoek tot medewerking aan het onderzoek is per e-mail gericht aan de schoolleiding. Vervolgens is twee maal een reminder gestuurd, per post en per e-mail.

De respons op de quickscan is bescheiden. De vragenlijst is ingevuld door 73 basisscholen (respons 20%), waarvan er 68 ervaring hebben met flexibilisering en 33 vo-scholen (19%), waarvan er 31 ervaring hebben met flexibilisering.

Zoals gezegd pretenderen we niet een representatief beeld te geven van de Nederlandse scholen die zich bezighouden met flexibilisering. De resultaten geven een indicatie van flexibilisering anno 2015, maar kunnen niet worden gegeneraliseerd naar de schoolpopulatie.

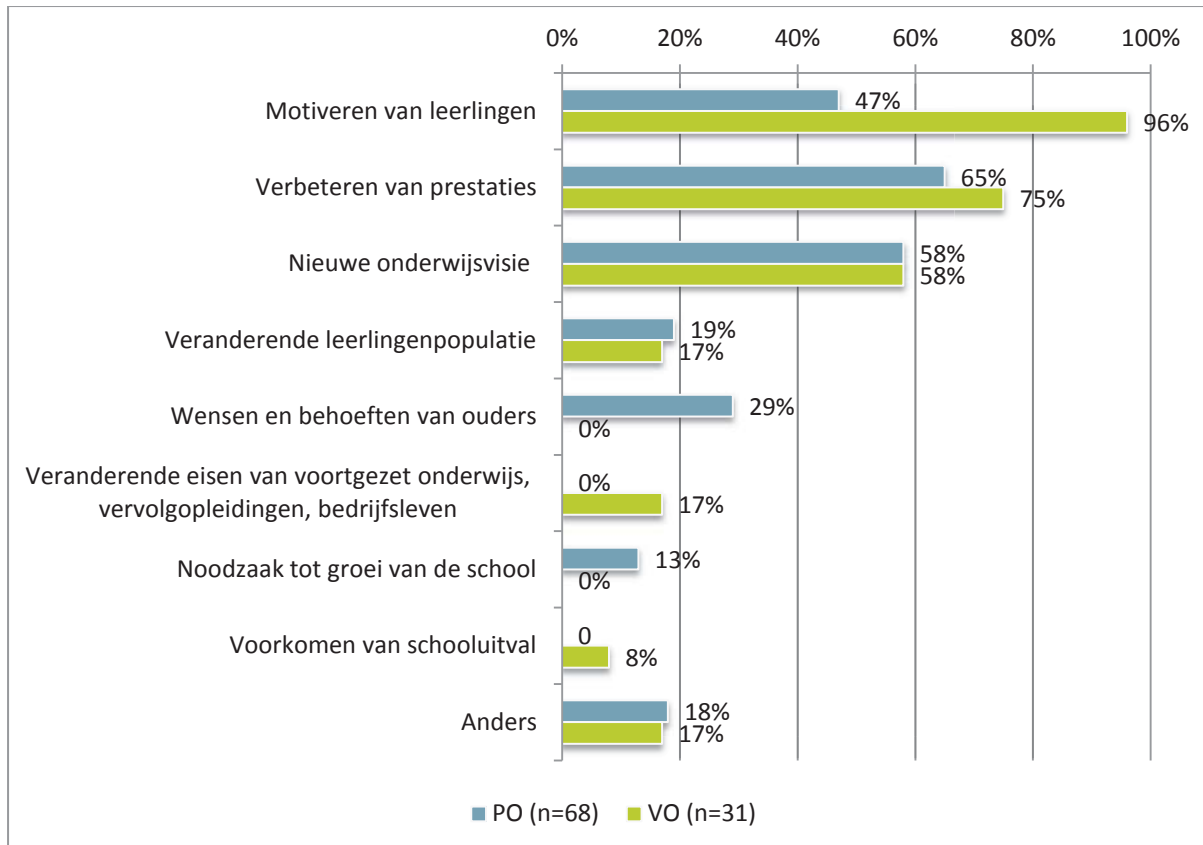
2.4 Opzet van dit rapport

In de volgende hoofdstukken gaan we achtereenvolgens in op de drie onderwerpen van de quickscan: motivatie voor flexibilisering (hoofdstuk 2), vormen van flexibilisering (hoofdstuk 3) en knelpunten en succesfactoren (hoofdstuk 4).

3 Motivatie voor flexibilisering

Aan de schoolleiding hebben we gevraagd wat drie belangrijkste aanleidingen zijn om te werken aan meer flexibel onderwijs.

Figuur 2.1 Aanleidingen voor flexibilisering

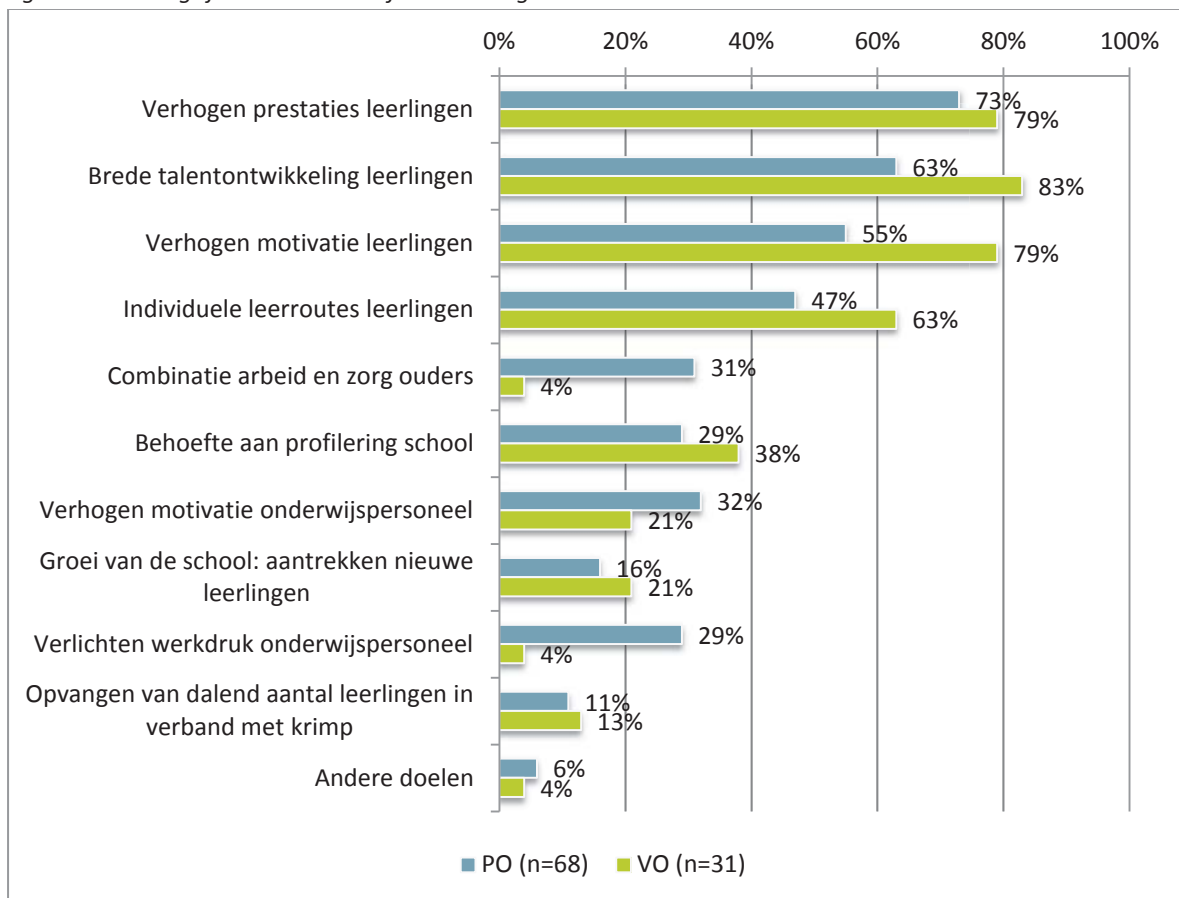

Enkele opvallende bevindingen:

- De leerlingen zelf zijn de belangrijkste aanleiding om het onderwijs flexibeler in te richten, zowel de motivatie van de leerlingen als hun prestaties. Het verbeteren van de motivatie is in het voortgezet onderwijs overduidelijk de belangrijkste aanleiding, genoemd door vrijwel alle scholen.
- Daarnaast is de ontwikkeling van de onderwijsvisie van de school een belangrijke aanleiding, genoemd door ruim de helft van de scholen.
- De behoeften van ouders spelen met name een rol in het primair onderwijs.
- Het personeelsbeleid van de school blijkt geen belangrijke aanleiding te zijn om te werken aan flexibilisering. Geen van de scholen heeft dit genoemd.

Figuur 2.2 laat zien welke doelen vooral worden nagestreefd met flexibilisering. De schoolleiders is gevraagd de vijf belangrijkste doelen te noemen.

Figuur 2.2 Belangrijkste doelen van flexibilisering

Opvallende bevindingen:

- De belangrijkste doelen hebben direct met de leerlingen te maken. Verhogen prestaties, talentontwikkeling, motivatie, individuele leerroutes. Dit geldt voor primair onderwijs en nog iets sterker voor het voortgezet onderwijs.
- Daarnaast is profilering van de school een doel voor een aanzienlijk percentage van de scholen.
- Doelen die vooral voor het primair onderwijs gelden: mogelijk maken van combinatie arbeid en zorg voor ouders en verlichten werkdruk onderwijspersoneel.

4 Vormen van flexibilisering

Aan de respondenten hebben we gevraagd naar ervaring met zes aspecten van flexibilisering:

- onderwijsprogramma;
- toetsing;
- onderwijstijd;
- docenten;
- onderwijsactiviteiten andere locatie;
- opbouw van de opleiding.

Gevraagd is of ze hiermee ervaring hebben en hoe lang: korter of langer dan 2 jaar. We geven hieronder een overzicht. Dit doen we apart voor het primair onderwijs (tabel 3.1) en voor het voortgezet onderwijs (tabel 3.2).

4.1 Flexibilisering in het primair onderwijs

Tabel 3.1 Vormen van flexibilisering PO (n=68)

	>2 jaar ervaring	<2 jaar ervaring	(nog) geen ervaring
Onderwijsprogramma			
Speciale programma's (tweetalig onderwijs, sport, cultuur)	21%	26%	52%
Individuele programma's, met behulp van ICT	11%	21%	67%
Toetsing			
Adaptief toetsen	7%	28%	66%
Onderwijstijd			
Andere dag- of weekindeling	38%	20%	42%
Onderwijstijdverlenging	28%	12%	60%
Dagarrangementen, combinatie onderwijs en opvang	27%	8%	65%
Leerlingen bepalen welke lessen ze volgen	12%	3%	85%
Kortere vakanties, 4-daagse schoolweek	8%	5%	87%
Leraren			
Teamonderwijs	35%	5%	60%
Structurele inzet van gastdocenten bedrijfsleven	7%	5%	88%
Structurele inzet van docenten andere onderwijssector	5%	3%	92%
Onderwijsactiviteiten andere locatie			
'Flipping the classroom'	0%	8%	92%
Deel onderwijs op afstand, al dan niet met ICT	0%	7%	93%
Deel van het onderwijs op een andere school of instelling	5%	2%	93%
Opbouw van de opleiding			
Integratie voorschoolse voorziening in de basisschool	28%	20%	52%
Andere groepering dan jaarklassensysteem	23%	22%	55%
Voet/kopklassen voor getalenteerde leerlingen	15%	8%	77%
Integratie onderdelen povo (b.v. junior-college)	3%	3%	93%

- De aspecten die het meest genoemd worden, zijn:
 - * Onderwijsprogramma: speciale programma's;
 - * Onderwijstijd, vooral een andere dag- of weekindeling;
 - * Opbouw van de opleiding, integratie voorschoolse voorzieningen en school, afwijking van het leerstofjaarklassensysteem.
- Onderwijsactiviteiten op een andere locatie zijn in het primair onderwijs tamelijk zeldzaam.
- Sommige vernieuwingen lopen al langer dan 2 jaar op veel scholen (op meer dan 25% van de responderende scholen): andere dag- of weekindeling, onderwijstijdverlenging, dagarrangementen, teamonderwijs, integratie voorschool/basisschool.
- Andere vernieuwingen zijn van recentere datum. Veel scholen (meer dan 25%) werken korter dan 2 jaar aan adaptief toetsen en aan speciale programma's.

Naast de vormen van flexibilisering die we de schoolleiders van basisscholen hebben voorgelegd, noemden ze zelf nog andere voorbeelden:

- "Minder leerkrachten, meer assistenten op de groep."
- "We gaan richting integraal kindcentrum (IKC)".
- "We werken vanuit het concept meervoudige intelligentie."
- "Meer onderwijs in wetenschap en techniek."
- "Flexibilisering van groeiperingsvormen."

4.2 Flexibilisering in het primair onderwijs

Tabel 3.2 Vormen van flexibilisering VO (n=31)

	>2 jaar ervaring	<2 jaar ervaring	(nog) geen ervaring
Onderwijsprogramma			
Meer verrijkende stof, b.v. tweetalig onderwijs, sport, cultuur ipv reguliere lesstof	54%	17%	29%
Speciale programma's (tweetalig onderwijs, sport, cultuur)	58%	17%	25%
Individuele programma's, met behulp van ICT	21%	29%	50%
Toetsing			
Adaptief toetsen	0%	29%	71%
Examen doen op hoger niveau (b.v. havo-leerlingen op vwo-niveau)	13%	21%	67%
Vervroegd examen (vanaf het voorlaatste jaar)	17%	13%	71%
Versneld opleiding doorlopen (b.v. vmbo in 3 jaar)	4%	17%	79%
Flexibilisering van examens anders	13%	13%	75%
Onderwijstijd			
Onderwijstijdverlenging	4%	13%	83%
Kortere vakanties, 4-daagse schoolweek	4%	0%	96%
Leerlingen bepalen welke lessen ze volgen	17%	13%	71%
Andere dag- of weekindeling	42%	38%	21%
Leraren			
Beloningsdifferentiatie	38%	17%	46%
Teamonderwijs	42%	4%	54%
Structurele Inzet van gastdocenten bedrijfsleven	21%	21%	58%
Structurele Inzet van docenten andere onderwijssector	13%	4%	83%
Onderwijsactiviteiten en locatie			
'Flipping the classroom'	29%	54%	17%
Deel onderwijs op afstand, al dan niet met ICT	17%	33%	50%
Deel van het onderwijs op een andere school of instelling	13%	17%	71%
Andere indeling van vakken (combinaties, projectweken)	42%	21%	38%
Opbouw van de opleiding			
Voet/kopklassen voor getalenteerde leerlingen	33%	13%	54%
Integratie onderdelen povo (b.v. junior-college)	8%	0%	92%
Combinatie opeenvolgende opleidingen (b.v. VM2)	8%	8%	83%
Alternatieve opzet opleiding (b.v. modulair)	4%	13%	83%

- De meest genoemde aspecten zijn:
 - * Onderwijsprogramma, vooral meer verrijkende leerstof en speciale programma's
 - * Onderwijsactiviteiten en locatie, vooral 'flipping the classroom'
 - * Onderwijstijd, vooral een andere dag- of weekindeling
- Toetsing en Onderwijstijd (afgezien van andere dag- of weekindeling) zijn twee aspecten waarbij slechts een minderheid van de scholen aan flexibilisering werkt.
- Sommige vernieuwingen lopen al langer dan 2 jaar op veel scholen (op meer dan 25% van de responderende scholen): flexibilisering bij de aspecten Onderwijsprogramma, Onderwijstijd (andere dag- of weekindeling) Leraren en Onderwijsactiviteiten en locatie (andere indeling vakken)

- Andere vernieuwingen zijn van recentere datum. Veel scholen (meer dan 25%) werken korter dan 2 jaar aan de volgende aspecten: Onderwijsprogramma (individuele programma's), Toetsen (adaptief toetsen), Onderwijstijd (andere dag- of weekindeling), Onderwijsactiviteiten en locatie (flipping the classroom, onderwijs op afstand)

In aanvulling op de vormen van flexibilisering die genoemd waren in de vragenlijst, noemden de schoolleiders van scholen voortgezet onderwijs zelf de volgende voorbeelden:

“Internationale samenwerking”

“Rekening houden met bio-ritme: proefwerken bovenbouw in de middag.”

“Talenturen”

“Coaching van leerlingen.”

“Onderwijs en ICT: BYOD-onderwijs (bring your own device)”

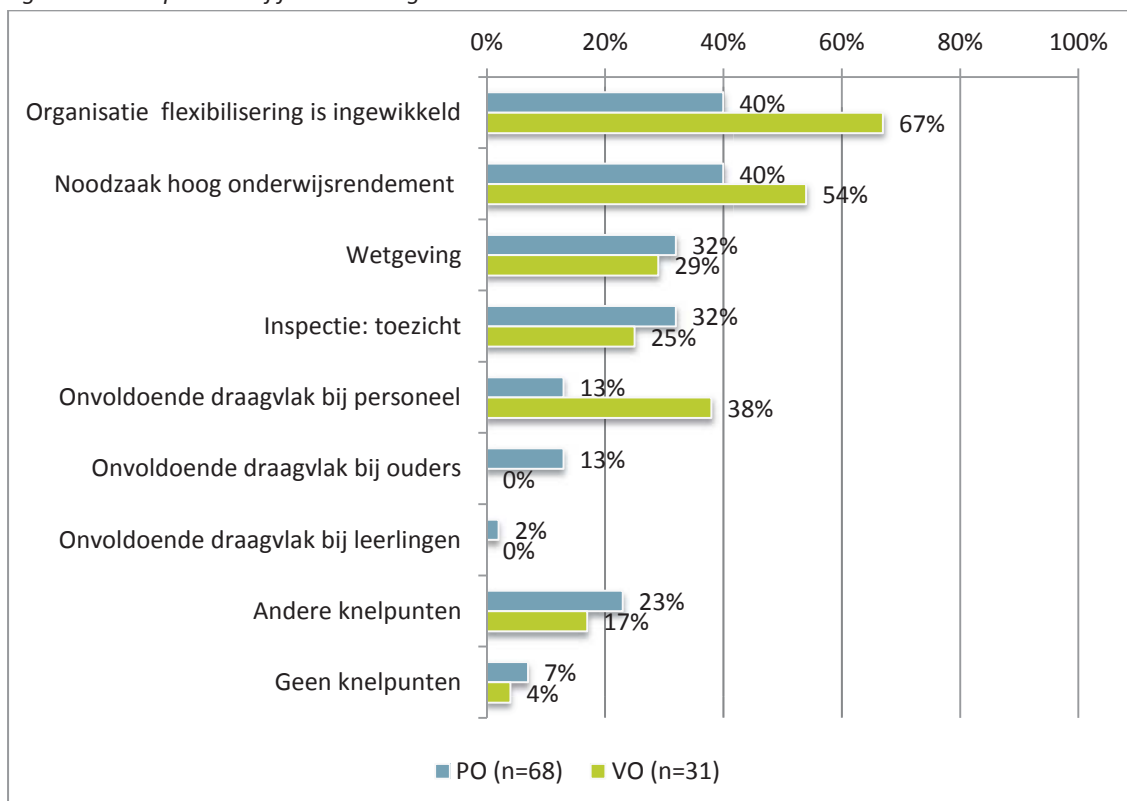
5 Knelpunten en succesfactoren

In dit laatste hoofdstuk geven we een overzicht van de knelpunten en succesfactoren die door de schoolleiders zijn genoemd.

5.1 Knelpunten

Om te beginnen staan we stil bij de knelpunten (figuur 4.1).

Figuur 4.1 Knelpunten bij flexibilisering

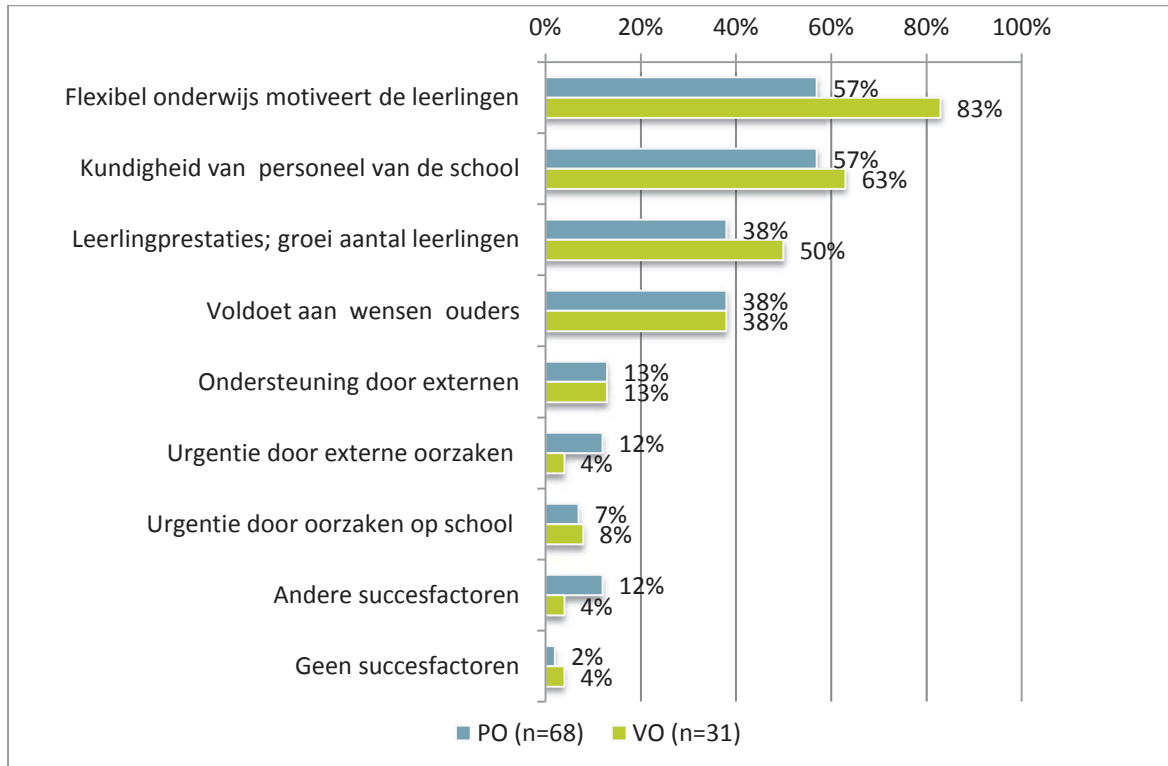

- Het meest genoemde knelpunt is een schoolinterne kwestie. Flexibel onderwijs is ingewikkelder om te organiseren dan onderwijs met één gestandaardiseerd regulier programma voor alle leerlingen. Een ander schoolintern knelpunt is te weinig draagvlak bij het personeel. Beide knelpunten gelden het sterkst in het voortgezet onderwijs.
- Vervolgens zijn er enkele knelpunten die te maken met hoe de 'buitenwereld' naar de school kijkt. In de eerste plaats is er de druk om een hoog rendement te realiseren. Met de opbrengstenkaarten van de Inspectie worden deze gegevens openbaar gemaakt, scholen weten dat hun resultaten bekeken worden en worden vergeleken met die van andere scholen. Een schoolleider: "De wettelijke kaders/normen liggen erg hoog, waardoor er voor onze school weinig ruimte overblijft tot flexibilisering. We zien ons genoodzaakt zeer prestatiegericht gericht te werken om hieraan te voldoen".
- Wetgeving en toezicht door de Inspectie kunnen belemmerend werken. Er zitten grenzen aan flexibilisering, de wettelijke bepalingen en het toezicht beperken de speelruimte.

5.2 Succesfactoren

Een overzicht van de succesfactoren geven we in figuur 4.2.

Figuur 4.2 Succesfactoren bij flexibilisering

- Flexibel onderwijs is vooral een succes omdat het leerlingen motiveert. Het verhogen van de motivatie is tevens de belangrijkste aanleiding voor en doel van flexibilisering (zie hoofdstuk 2).
- Vervolgens is de kundigheid van het personeel de belangrijkste succesfactor. Het slagen van flexibel onderwijs staat of valt met de docent. Eerder in dit hoofdstuk zagen we al dat de organisatie van flexibilisering ingewikkeld is. Vanzelfsprekend vraagt dit om kundig personeel.
- Leerlingresultaten en tevredenheid bij ouders zijn ook veel genoemde factoren.

Naast de succesfactoren die we de respondenten hebben voorgelegd, noemden ze zelf nog andere factoren, zoals: meer samenwerking tussen leerlingen en het leveren van maatwerk.

5.3 Rol van de overheid

Ten slotte hebben we gevraagd wat de overheid zou moeten doen om de mogelijkheden voor flexibilisering te vergroten. Een bloemlezing uit de antwoorden:

- "Regels versoepelen en extra geld beschikbaar stellen."
- "Meer verantwoordelijkheid bij de school neerleggen".
- "Normjaartaak meer vrijlaten."
- "Meer vrijheid geven en meer geld voor ondersteuningsmogelijkheden."
- "Goed informeren, ondersteunen en zorgen dat regelgeving en inspectie niet in de weg staat."
- "Minder streng handhaven door inspectie. Geef scholen de tijd om tot een optimaal resultaat te komen."
- "Wet- en regelgeving op het gebied van taakomschrijvingen, inzet en bevoegdheden personeel liberaliseren."
- "Dwingender voorschrijven dat 'maatwerk' moet, net zo als dat bij het passend onderwijs is gebeurd."

Oberon

Postbus 1423, 3500 BK Utrecht

t 030 230 60 90 | f 030 230 60 80

info@oberon.eu | www.oberon.eu

Utrecht, februari 2015

In opdracht van de Onderwijsraad